

Motion till riksdagen 2016/17:3734

av **Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD)**

med anledning av prop. 2016/17:171 En ny kommunallag

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	2
Återta den kommunala självstyrelsen	2
Kommunal verksamhet med ansvar för de gemensamma resurserna	3
Oppositionens inflytande och insyn i den ekonomiska förvaltningen	3
Insyn i kommunalt och regionalt ägda bolag	4
Tomma stolar och politiska vildar	4
Antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige	5
En rättvisare fördelning av partistöd och politiska tjänster	5
Ett stärkt minoritetsskydd	5
En lokalpolitisk misstroendeförklaring	6
Förutsättningar för kommunala folkomröstningar	6
Styrelsernas och nämndernas ansvarsfördelning	7
Förtroendevaldas rätt till insyn	7
Redovisning av partistöd	7
Laglighetsprövning	7

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunal verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oppositionens inflytande och insyn i den ekonomiska förvaltningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insyn i kommunala och regionala bolag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tomma stolar och politiska vildar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en rättvisare fördelning av partistöd och politiska tjänster och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka minoritetsskyddet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lokala och regionala misstroendeförklaringar och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunala folkomröstningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om styrelsernas och nämndernas ansvarsfördelning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtroendevaldas rätt till insyn och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om redovisning av partistöd och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om laglighetsprövning och tillkännager detta för regeringen.

Återta den kommunala självstyrelsen

För Sverigedemokraterna är den kommunala självstyrelsen en central och viktig princip. Genom Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (EU) har kommunernas självstyre dessvärre urholkats.

Detta sker genom tvingande lagstiftning som varken kommunernas, regionernas eller riksdagens politiker kan påverka. Enda utvägen är en omförhandling av medlemskapet. Tydliga exempel på EU:s överstatlighet finns t.ex. i kommunallagens regler om vem och vilka som är valbara till kommunen och vilka som har rösträtt.

Genom Lissabonfördraget är Sveriges kommuner och regioner tvingade att upplåta rösträtt, såväl som rätt att ställa upp i val åt personer som helt saknar och aldrig har innehaft något svenskt medborgarskap. Sverigedemokraternas uppfattning är att rösträtten, såväl som rätten att ställa upp i val, ska vara förbehållen personer med svenskt medborgarskap.

När det gäller principen om den kommunala självstyrelsen i övrigt bör kommunerna återfå makt som tidigare tagits ifrån dem t.ex. genom den s.k. anvisningslagen som påtvingade kommunerna ett orimligt flyktingmottagande. Det bör enligt vår mening stå

varje kommun fritt att avgöra hur stort inflödet av s.k. ensamkommande och flyktingar ska vara. Genom lagstiftning som tvingar kommuner att ta emot ett stort antal flyktingar eller ensamkommande binder staten kommunerna vid långsiktiga, ekonomiska och sociala åtaganden som på sikt medför stora negativa konsekvenser.

Av den anledningen bör regeringen inleda en process med att omförhandla de svenska villkoren för Sveriges medlemskap i EU. Regeringen bör även återkomma till riksdagen med konkreta förslag på hur den kommunala självstyrelsen kan stärkas i de avseenden som nämnts ovan. Sverigedemokraterna avser att återkomma till dessa frågor i andra sammanhang.

Kommunal verksamhet med ansvar för de gemensamma resurserna

För Sverigedemokraterna är det helt grundläggande att de gemensamma kommunala och regionala resurserna i första hand går till kärnverksamheten. Kommunens skattebetalare ska aldrig förvandlas till ofrivilliga riskkapitalister genom att politiker investerar pengar i osäkra ekonomiska projekt som sedan riskerar att bli förlustaffärer. Under senare år finns det många exempel på kommuner som investerat pengar i exempelvis vindkraftsparker, biogasanläggningar och andra typer av verksamhet som ur ett ekonomiskt perspektiv är för riskfyllda.

Vår mening är att i de fall kommuner eller regioner önskar göra investeringar i verksamheter eller kommunala bolag som ligger utanför kärnverksamheten bör utgångspunkten vara att det inte ska bli någon ekonomisk förlust för kommunen eller regionens invånare.

När det gäller kommunallagens krav på en ekonomi i balans menar vi att detta ansvar behöver tydliggöras. Nuvarande formuleringar behöver, såväl som de som föreslås i propositionen förtydligas, och det bör finnas tydligare krav på kommunerna och färre möjligheter att göra undantag från balanskravet.

Oppositionens inflytande och insyn i den ekonomiska förvaltningen

Vissa kommuner har genom att låta oppositionen i kommunfullmäktige utse lekmanarevisorer bidragit till bättre ekonomisk öppenhet och transparens. På så sätt undviker man risken att majoriteten utser granskande revisorer från de egna politiska leden, som således riskerar bli mer förlåtande i sin granskning. En annan möjlighet är att lagfästa oppositionens rätt att tillsätta majoriteten av revisionen. Vilken ordning som är lämpligast bör utredas, men utgångspunkten ska vara att säkerställa och stärka oppositionens granskande roll. Det blir då en garanti för att de partier som inte sitter i det politiska styret ges ökad insyn i den löpande ekonomin utöver de professionella revisorerna.

Insyn i kommunalt och regionalt ägda bolag

I Sveriges kommuner och regioner finns olika typer av kommunala och regionalt ägda bolag. Eftersom offentlighetsprincipen inte bara är grundlagsstadgad utan även en viktig offentlighetsprincip är det viktigt att insynen i praktiken fungerar lika bra i de kommunalt och regionalt ägda bolagen som den gör i den övriga kommunala och regionala verksamheten. Det bör inte ha någon betydelse om bolagen är helt eller delvis ägda av kommunen eller regionen. Tillgången på allmänna och offentliga handlingar måste kunna garanteras. Eftersom det finns återkommande exempel på hur insynen i dessa bolag varit eftersatt bör regeringen tydligare se till att medborgarnas rätt och möjlighet till insyn i kommuners och regioners olika bolag kan säkerställas.

Tomma stolar och politiska vildar

Nuvarande regler medför ingen möjlighet för partierna att efter ett val tillföra kandidater som inte tidigare funnits med på partiets valsedel. Detta är en ordning som riskerar att leda till tomma stolar.

Tomma stolar är inte bara en förlust för det politiska partiet utan även för väljarna som i praktiken inte får utdelning för sina röster. Argumentet mot att låta partierna tillföra kandidater efter ett val på sina erhållna mandat är ofta att det är partiernas ansvar att se till att det finns ersättare som är beredda att träda in. Det är dock knappast någon hemlighet att detta inte är möjligt i alla situationer. Samtidigt är det ett samhällsproblem att intresset för att engagera sig i politiska partier under lång tid varit dalande. Genom att öppna för att låta partierna mellan val tillföra ledamöter till fullmäktige skulle riskerna med tomma stolar minska avsevärt samtidigt som väljarna skulle garanteras att deras röster räknades och inte ledde fram till tomma stolar.

Sverigedemokraterna vill också knyta mandaten tydligare till de politiska partierna. Politiska vildar ska därför, under förutsättning att de inte är personkryssade, kunna bli av med sitt uppdrag i fullmäktige såväl som i nämnder, styrelser, bolag och stiftelser. De ska inte heller kunna sitta mandatperioden ut med arvode. Personer som blivit tillsatta som råd, eller givits uppdrag i nämnder, styrelser och bolag, i praktiken av sin fullmäktige-grupp, ska också kunna avsättas om vederbörande inte längre åtnjuter partigruppens förtroende.

När det gäller ersättare i kommunfullmäktige bör partierna få större möjlighet att själva avgöra vem som ska träda in som tjänstgörande och när. En fullmäktige-grupp består som regel av personer med olika bakgrunder, erfarenheter och kunskaper. I riksdagens utskott har partierna möjlighet att ha flera ersättare som i princip fritt får avlösa varandra. Genom att tillåta en friare möjlighet för partierna att avgöra vilken ersättare som ska tjänstgöra och under vilket ärende ökas möjligheten för en fullmäktige-grupp att kunna bredda kompetensen och sprida ansvarsfördelningen mellan ersättarna, vilket i förlängningen också kan innebära ökad politisk delaktighet, oavsett om en förtroendevald står långt ned på ersättarlistan eller ej.

En rimlig ingång kan vara att det är upp till gruppledaren att avgöra vilken ersättare som ska få tjänstgöra vid ett aktuellt ärende. Regeringen bör dock återkomma till riksdagen med hur en lösning för att på ett friare sätt kunna reglera och byta mellan ersättarna ska möjliggöras.

Antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige

I såväl den nuvarande kommunallagen som i förslaget till ny kommunallag finns bestämmelser som reglerar antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige. Reglerna anger det minsta tillåtna antalet och medför således en alltför begränsad flexibilitet i dessa avseenden. Vår mening är att dessa regler bör ses över med utgångspunkten att öka såväl små som stora kommuners och regioners handlingsutrymme i detta avseende samtidigt som en god medborgerlig förankring garanteras.

En rättvisare fördelning av partistöd och politiska tjänster

I praktiken har lydelsen ”Stödet får inte utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett parti” fått ringa betydelse för det praktiska utfallet. I propositionen står att hänsyn även ska tas till tillhandahållande av fria lokaler och annan kostnadsservice, samtidigt som det inte medför något krav att sätta prislapp på dessa förmåner.

Utgångspunkten måste vara att det ekonomiska partistödet är så rättvist som möjligt, och eventuellt också i större grad kopplat till såväl politiska tjänster som kontorslokaler och dylikt. Om ett parti exempelvis har tillgång till både rådstjänst, politisk sekreterare och kontorslokaler borde samma parti rimligtvis inte erhålla lika högt kontant partibidrag som det parti som inte erhållit samma förmåner.

När det gäller de politiska tjänsterna har det tyvärr blivit en handelsvara i de olika kommun- och regionfullmäktigeförsamlingarna. Reglerna bör därför utformas så att det inte heller i praktiken ska vara möjligt att missgynna eller gynna något parti.

Exempelvis skulle politiska tjänster kunna fördelas mer rättvist genom att striktare knyta det till det enskilda partiets mandat, samtidigt som man tog bort höga trösklar som kan medföra oproportionerligt stora skillnader mellan partier, vars antal mandat skiljer sig markant.

Ett stärkt minoritetsskydd

En viktig princip är att de politiska partier som blivit invalda i fullmäktige måste få så god insyn och kunna vara så delaktiga i det politiska arbetet som möjligt. I praktiken handlar det utöver partistöd och politiska tjänster också om att kunna delta i nämndernas och styrelsens arbete.

Tyvärr finns det exempel på kommuner som efter att valresultatet är klarlagt minskat antalet platser i såväl nämnder som styrelser enbart för att hålla vissa partier borta från insyn. Ett sådant agerande är i grunden odemokratiskt och orättvist. De politiska partierna behöver ha spelreglerna klara för sig innan ett val. Genom nuvarande lagförslag finns det fortsatt risk för att en majoritet, genom ändringar av antalet platser i nämnder och styrelse efter ett val, minimerar inflytande från ett eller några partier. Det bör även i detta avseende finnas någon form av minoritetsskydd för att säkerställa en så stor insyn som möjligt även för de partier som hamnar utanför valteknisk samverkan.

För att driva igenom extra val krävs att minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det. Detta menar vi bör ändras så att det räcker med att en enkel

majoritet av ledamöterna, dvs. minst hälften av de närvarande röstberättigade. Det är en rimlig utgångspunkt att det är den styrande politiska ledningen som själva måste ansvara för att samtala och förhandla med de övriga partierna så att de i vart fall tolereras av majoriteten.

Ett verktyg som kan användas av en opposition som anser att ett ärende borde utredas ytterligare är återremiss. Ett vanligt förekommande problem vid återremiss har varit att ärendet skickas tillbaka till fullmäktige utan att några ytterligare konkreta beredningsåtgärder vidtas, vilket knappast varit syftet. Som regel följer tydliga uppmaningar/instruktioner med en återremiss om vilka ytterligare utredningsåtgärder oppositionen vill ska vidtas. Enligt propositionen förtydligas nu att ”återremiss innebär att ärendet kompletteras med ytterligare beslutsunderlag innan beslutet kan fattas. Ärendet skickas då tillbaka till beredande organ, som kan vara en nämnd, en fullmäktigeberedning, eller styrelsen”.

Ett exempel på vanligt förekommande krav från oppositionen är att ett ärende saknar konsekvensanalys. Det bör således införas ett starkare minoritetsskydd, exempelvis genom att införa någon form av minimiregler för hur de instruktioner som ges vid en återremiss ska åtlydas innan ärendet får skickas tillbaka till fullmäktige för avgörande, samtidigt som regelverket inte får bli för strikt och långtgående så att det riskerar leda till en oproportionerligt ökad arbetsbelastning och byråkrati för kommuner och regioner. Gällande interpellationsinstrumentet ska det betraktas som ett verktyg för minoriteten att kunna ställa frågor och söka svar av den styrande politiska ledningen. Därför bör regeringen säkerställa att det finns ett mycket starkt minoritetsskydd gällande interpellationer. En möjlighet kan vara att det bör krävas att fem sjättedelar av fullmäktige röstar emot att en interpellation ska få ställas för att så ska bli fallet.

En lokalpolitisk misstroendeförklaring

Om ett statsråd inte längre åtnjuter riksdagsmajoritetens förtroende kan kammaren som en sista utväg tillgripa ett misstroendevotum. En liknande funktion bör finnas på regional och kommunal nivå såväl som i nämnder och i kommunala bolag. Regeringen bör få i uppdrag att utreda detta och återkomma till riksdagen med ett starkt förslag.

Förutsättningar för kommunala folkomröstningar

Kraven för att få till stånd en kommunal folkomröstning är för högt ställda. Det är enligt vår mening rimligt att sänka gränsen för hur stor andel av en kommuns eller en regions invånare som behöver underteckna för att få till stånd ett folkinitiativ. Det vore samtidigt rimligt att utreda andra möjligheter än de som föreskrivs i dag och som i praktiken innebär att namninsamlingen måste ske manuellt på papper. Exempelvis skulle kommunerna kunna upplåta en teknisk plattform för att möjliggöra digitala namninsamlingar där legitimering med hjälp av bank-id är möjlig.

Styrelsernas och nämndernas ansvarsfördelning

Den nya lagen innehåller förslag om att fullmäktige ska få en möjlighet att bestämma att styrelsen ska kunna fatta beslut om särskilt angivna förhållanden som rör andra nämnders verksamhet. Vi menar i likhet med ett flertal remissinstanser att en sådan förändring av nuvarande regler medför ett otydligt ansvarsutkrävande. Vi vill också framhålla att nämnderna i flertalet fall besitter bättre kunskap inom sina respektive ansvarsområden än styrelsen som har ett mer övergripande ansvar. Således riskerar dessa förslag leda till att beslut fattas på illa underbyggd grund. Sverigedemokraterna är därför emot nu föreslagen regeländring.

Förtroendevaldas rätt till insyn

Många av de beslut som i dag fattas i en kommun sker på delegation. Med ett delegationsbeslut bör det enligt vår mening alltid följa en plikt för återrapportering till nämndens ledamöter samt regler som säkerställer förbättrad tydlighet. Det finns flera skäl till detta. Ett sådant skäl är att flera kommuner valt att delegera politiskt känsliga beslut om exempelvis HVB-hem och dylikt till ordförande, presidium eller tjänstemän samtidigt som man varit väldigt sparsam med att redogöra för ärendets hantering i nämnden. Detta agerande riskerar att en ledamot av en kommunal nämnd blir ovetande om beslut som har fattats, och när vederbörande ifrågasätter hur och med vilket stöd beslutet fattats över nämndens huvud hänvisas ofta till något relativt otydligt delegationsbeslut som vid en snabb genomläsning kunde tolkas som harmlöst.

Redovisning av partistöd

Nuvarande ordning gällande partistöd omfattas inte av några tydliga formkrav av hur detta ska redovisas. För att underlätta redovisningen för såväl de politiska partierna som fullmäktige och allmänheten bör en standardiserad mall utarbetas. Detta medför även att det blir lättare att jämföra partiernas användning av partistödet.

Laglighetsprövning

Regeringen bör låta utreda och återkomma till riksdagen med förslag på adekvata rättsmedel för att stävja oskicket när ett fåtal enskilda kommunföreträdare, såsom kommunstyrelsens ordförande, nämndordförande tillsammans med några högt uppsatta kommunala tjänstemän, informellt fattar de facto-beslut vilka inte kan överklagas på grund av obefintlig dokumentation. Sådana beslut förekommer ibland i kommuner och landsting och kan inte sägas ha tillkommit på vare sig laglig väg eller genom behörigt organ. Avsaknaden av dokumentation medför emellertid att det inte heller finns något formellt beslut för domstolen att pröva. På förekommen anledning menar Sverigedemokraterna att betydligt större hänsyn borde kunna tas till faktiskt agerande och efterföljande beslut i förvaltningen som skapar faktisk rättskraft vid laglighetsprövning av dylika fall.

Jonas Millard (SD)

Fredrik Eriksson (SD)